

BOLALARDA YURAK YETISHMOVCHILIGI: SABABLARI VA ZAMONAVIY DAVOLASH YONDASHUVLARI

Qurbonova Sevara Norjumayevna

Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti

Klinik ordinator, 2-kurs

Bolalar Kardiorevmatologiyasi

Annotatsiyasi: Bolalarda yurak yetishmovchiligi (YY) – jismoniy va neyropsixologik rivojlanish uchun xavf tug‘diradigan va shifokorlar uchun katta diagnostik muammo bo‘lgan jiddiy kasallikdir. Ushbu maqolada bolalarda yurak yetishmovchiligining asosiy sabablari, uning klinik alomatlarini, diagnostika usullari va zamonaviy davolash yondashuvlari ko‘rib chiqiladi. Yurak yetishmovchiligining bolalar orasidagi sabablari orasida tug‘ma yurak nuqsonlari, yurak mushaklarining zaiflashuvi, infeksiyalar (masalan, miokardit) va boshqa o‘zgarishlar mavjud. Maqolada shuningdek, yurak yetishmovchiligining asosiy klinik belgilariga e‘tibor qaratiladi, shuningdek, ushbu kasallikni erta bosqichda aniqlashda qo‘llaniladigan diagnostik usullar tahlil qilinadi. Zamonaviy davolash yondashuvlari, shuningdek, dori-darmonlar, yurakni transplantatsiya qilish, mexanik yurak yordamchi qurilmalari kabi ilg‘or texnologiyalarning tatbiqi bilan bog‘liq. Ushbu maqola bolalar yurak yetishmovchiligini davolashda dolzarb muammolarni hal qilish va sog‘lom yashash sifatini oshirishga qaratilgan ilmiy yondashuvlarni ko‘rsatadi. Yurak yetishmovchiligi kasalligi bo‘yicha tegishli klinik tavsiyalar, shifokorlar uchun qo‘llaniladigan protokollar va kelgusida kasallikning oldini olish imkoniyatlari ham mazkur maqolada taqdim etiladi.

Kalit so‘zlar: bolalar, pediatriya, yurak yetishmovchiligi, yurak kasalliklari, tug‘ma yurak nuqsonlari, kardiomiopatiya, miokardit, revmatik kardit, yurak ritm buzilishlari, yurak funksiyasi, chap qorincha yetishmovchiligi, o‘ng qorincha disfunktsiyasi, sistolik disfunktsiya, diastolik disfunktsiya, klinik belgilar, nafas yetishmovchiligi, gemodinamik o‘zgarishlar, tashxis, elektrokardiografiya (EKG),

ehokardiyografiya, laborator tahlillar, zamonaviy davolash, farmakoterapiya, ACE ingibitorlari, beta-blokatorlar, diuretiklar, yurak transplantatsiyasi, mexanik yordam qurilmalari, erta aniqlash, profilaktika, rehabilitatsiya, hayot sifati, yurak salomatligi. Yana kerak bo'lsa, maqola uchun reja yoki adabiyotlar ro'yxati bilan ham yordam bera olaman.

Kirish.

Bolalar organizmida yurak va qon-tomir tizimi sog'lom o'sish va rivojlanishning eng muhim asoslaridan biridir. Ushbu tizimdagi har qanday buzilish, ayniqsa yurak yetishmovchiligi, bolaning umumiy salomatligi, rivojlanish sur'ati va hayot sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Yurak yetishmovchiligi — bu yurakning organizm ehtiyojlarini ta'minlash uchun yetarlicha qon hayday olmasligi holati bo'lib, u nafaqat kattalarda, balki bolalarda ham uchrab turadigan jiddiy klinik sindrom hisoblanadi. Bolalarda yurak yetishmovchiligi turli sabablarga ko'ra yuzaga kelishi mumkin. Eng keng tarqalgan omillar qatorida tug'ma yurak nuqsonlari, miokardit, revmatik yurak kasalliklari, kardiomiopatiyalar, yurak ritmining buzilishi va ba'zida boshqa tizimli kasalliklar fonida rivojlanadigan yurak disfunktsiyalari keltiriladi. Har bir holatda kasallikning patogenezi to'g'ri tushunish, uni erta aniqlash va samarali davolash choralari ko'rish muhimdir. So'nggi yillarda pediatrik kardiologiyada yuz berayotgan yutuqlar tufayli yurak yetishmovchiligini erta bosqichda aniqlash va davolash imkoniyatlari sezilarli darajada kengaydi. Diagnostika usullarining takomillashuvi, yurak faoliyatini baholovchi zamonaviy asbob-uskunalar, yangi dori vositalari va texnologik yondashuvlar yordamida yurak yetishmovchiligi bilan og'rigan bolalarning hayot sifatini yaxshilashga erishilmoqda. Ushbu maqolada bolalarda yurak yetishmovchiligining asosiy sabablari, kasallikning klinik ko'rinishlari, zamonaviy tashxis qo'yish usullari hamda ilg'or davolash strategiyalari batafsil yoritiladi. Maqola shuningdek, kasallikni oldini olish, erta bosqichda aniqlash va rehabilitatsiya choralariga ham e'tibor qaratadi.

Asosiy qism.

1. Yurak yetishmovchiligining umumiy tushunchasi. Bolalarda yurak yetishmovchiligi — bu yurakning nasos sifatida o'z vazifasini to'liq bajara olmasligi, natijada to'qimalar va organlarga yetarlicha kislorod yetkazilmasligi bilan tavsiflanadi. Bu holat bolaning o'sish va rivojlanishiga, jismoniy faolligiga, hatto hayotiga xavf

tugʻdiradi. Yurak yetishmovchiligi chap qorincha, oʻng qorincha yoki ularning ikkalasining birgalikdagi funksional buzilishiga qarab tasniflanadi.

2. Etiologiyasi (sabablari). Bolalarda yurak yetishmovchiligining sabablari yoshga bogʻliq holda farq qiladi. Quyidagi omillar asosiy etiologik sabablar hisoblanadi: Tugʻma yurak nuqsonlari (koʻpriklar, stenozlar, septal defektlar): bu holatlar yurakda qon oqimi buzilishiga olib kelib, yurakka ortiqcha yuk tushishiga sabab boʻladi. Miokardit – yurak mushagining virusli yoki bakterial infeksiyalar natijasida yalligʻlanishi. Kardiomiopatiyalar – yurak mushagining genetik yoki idiopatik oʻzgarishlari natijasida yuzaga keladigan surunkali holatlar. Revmatik yurak kasalliklari – koʻpincha streptokokk infeksiyasi oqibatida rivojlanadigan yurak klapanlari zararlanishi. Arterial gipertenziya – qon bosimining balandligi yurakka ortiqcha yuk tushirish orqali yurak yetishmovchiligiga sabab boʻlishi mumkin. Aralash omillar – surunkali oʻpka kasalliklari, endokrin buzilishlar (masalan, tireotoksikoz), metabolik sindromlar va irsiy kasalliklar.

3. Klinik koʻrinishlari. Yurak yetishmovchiligi belgilari bolaning yoshiga, kasallikning sababi va ogʻirligiga bogʻliq ravishda farqlanadi. Umumiy klinik belgilarga quyidagilar kiradi: Nafas olishning tezlashuvi, nafas qisilishi. Oziqlanishda qiyinchilik, ogʻirlik ortmasligi (koʻpincha chaqaloqlarda) Bosh aylanishi, tez charchash, holsizlik, Shishlar (ayniqsa pastki qismlarda) Oyoq-qoʻllarda sovuqlik, koʻkarish, Yurak urishining tezlashuvi (taxikardiya) Gepatomegaliya (jigar kattalashuvi)

4. Diagnostika usullari. Yurak yetishmovchiligini aniqlashda zamonaviy diagnostika usullari muhim ahamiyatga ega: Klinik tekshiruv – umumiy koʻrik, yurak urish ritmi va tonlari, nafas olish xususiyatlarini oʻrganish. Ehokardiyografiya (EKO) – yurak tuzilmasini, klapanlar holatini, qon oqimi va qisqaruvchanlikni baholaydi. Elektrokardiografiya (EKG) – yurak ritmidagi oʻzgarishlarni aniqlashda qoʻllaniladi. Koʻkrak qafasi rentgeni – yurak soya kattaligi va oʻpka qon aylanishi holatini koʻrsatadi. Laborator tahlillar – qonning umumiy koʻrsatkichlari, yurak fermentlari (troponin, BNP), virusli infeksiyalar mavjudligini aniqlash.

5. Davolashning zamonaviy yondashuvlari. Bolalarda yurak yetishmovchiligini davolashda integratsiyalashgan yondashuv muhimdir. Dastlab kasallik sababini aniqlab, asosiy etiologiyani bartaraf etishga qaratilgan terapiya oʻtkaziladi. Quyidagi usullar qoʻllaniladi:

A. Dori vositalari: Diuretiklar – ortiqcha suyuqlikni chiqarish orqali yurakka tushadigan yukni kamaytiradi (furosemid, spironolakton). ACE ingibitorlari – qon bosimini pasaytirib, yurakni himoya qiladi (enalapril, kaptopril). Beta-blokatorlar – yurak urishini nazorat qiladi va yurak yuklanishini kamaytiradi (metoprolol, carvedilol). Inotrop dorilar – yurak qisqaruvchanligini kuchaytiradi (digoksin).

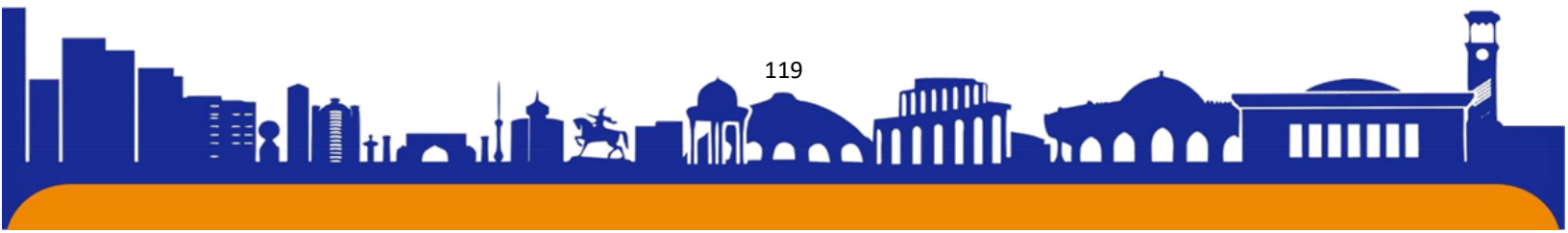
B. Jarrohlik yondashuvi: Tug‘ma yurak nuqsonlarini bartaraf etish uchun operatsiyalar. Yurak klapanlari protezlash. Og‘ir holatlarda yurak transplantatsiyasi.

C. Qo‘shimcha choralar: Oziqlanishni tartibga solish, suyuqlik cheklovi. Reabilitatsiya va jismoniy yuklama nazorati. Psixologik yordam va oilaviy maslahat.

6. Profilaktika va kuzatuv. Kasallikning oldini olishda erta aniqlash, perinatal tashxis, ona va bolaga sog‘lom turmush tarzini targ‘ib qilish, yuqumli kasalliklarni vaqtida davolash muhim ahamiyatga ega. Yurak kasalligi mavjud bo‘lgan bolalar muntazam ravishda kardiolog nazoratida bo‘lishi lozim.

Xulosa:

Bolalarda yurak yetishmovchiligi – bu turli etiologik omillar ta’sirida rivojlanadigan, yurakning nasos funksiyasi yetarli bo‘lmagan holat bo‘lib, bolaning umumiy salomatligi, o‘sish-rivojlanishi va hayot sifatiga jiddiy ta’sir ko‘rsatadi. Kasallikning erta aniqlanishi, to‘g‘ri tashxis qo‘yilishi va zamonaviy davolash yondashuvlarining qo‘llanilishi bemor bolalarning hayotini saqlab qolish va sog‘lom yashashini ta’minlashda muhim omildir. Yurak yetishmovchiligining asosiy sabablari – tug‘ma yurak nuqsonlari, miokardit, kardiomiopatiyalar va boshqa yurak kasalliklari bo‘lib, ularni erta bosqichda aniqlash va kompleks yondashuv asosida davolash eng samarali usullardan hisoblanadi. Dori vositalari, zarur hollarda jarrohlik aralashuvlar va reabilitatsiya choralarining to‘g‘ri tanlanishi yurak faoliyatini tiklashga yordam beradi. Shuningdek, yurak yetishmovchiligi bilan og‘rigan bolalarni muntazam kuzatib borish, sog‘lom turmush tarzini shakllantirish va profilaktik choralarga amal qilish kasallikning og‘ir asoratlari va qaytalanishining oldini olishda muhim ahamiyat kasb etadi. Kardiologik xizmatlarning doimiy rivojlanib borishi ushbu kasallikka chalingan bolalarning kelajagi uchun katta umid uyg‘otadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Алексеев С.Л., Суханов Е.И. Сердечная недостаточность у детей. — Москва: Медицина, 2019.
2. Карпова И.П. Детская кардиология. — Санкт-Петербург: СпецЛит, 2020.
3. Мазурин О.П. Врожденные пороки сердца у детей. — Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2018.
4. Хоменко А.Г., Ковалев В.Н. Клиническая кардиология детского возраста. — Киев: Здоров'я, 2017.
5. Braunwald E. Heart Disease: A Textbook of Cardiovascular Medicine. — 11th ed. — Elsevier, 2019.
6. Park M.K. Pediatric Cardiology for Practitioners. — 7th ed. — Elsevier, 2021.
7. Allen H.D. et al. Moss & Adams' Heart Disease in Infants, Children, and Adolescents. — 10th ed. — Lippincott, 2021.
8. World Health Organization (WHO). Congenital heart defects: factsheet, 2023.
9. Uzbekiston Respublikasi Sog'liqni Saqlash Vazirligi. Bola yurak kasalliklarini tashxislash va davolash bo'yicha klinik protokollar. — Toshkent, 2022.
10. Салаева А.Б. Сердечная недостаточность у детей: современные аспекты диагностики и лечения // Российский педиатрический журнал, 2020. №5.
11. Murkamilova G.Sh., Tojiboeva D.M. Yurak kasalliklarining zamonaviy diagnostika usullari // Tibbiyotda innovatsiyalar. — 2023. №2(14).
12. Ivanov D.V. Современные подходы к лечению хронической сердечной недостаточности у детей // Кардиология, 2021. №7.
13. American Heart Association. Pediatric Heart Failure Guidelines. — 2022.
14. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi. Pediatriyada yurak yetishmovchiligi bo'yicha metodik tavsiyalar. — Toshkent, 2021.

ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2024 SJIF 2024 = 5.073/Volume-3, Issue-4

15. Rasulova M.M., Hamroqulova D.Sh. Bolalarda yurak yetishmovchiligi: sabablari va davolashda zamonaviy yondashuvlar // Tibbiyot fanlari axborotnomasi, 2023. №3(41).